

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI „RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ V ČESKÉ REPUBLICE: MUŽ NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ“

Téma otců na rodičovské dovolené je aktuální a významné téma, a práci jsem si proto se zájmem otevřela. Z předloženého textu jsem však více než rozpačitá. Zdá se, že autorka se neorientuje v základní literatuře, nezná relevantní teoretické koncepty, a i těch několik málo prací, které cituje, dezinterpretuje, její pohled na problematiku působí velmi zjednodušujícím, až naivním dojmem, a na otázky, o nichž se v odborné literatuře diskutuje po několik desetiletí, nachází odpověď v jedné větě. V následujících odstavcích shrnuji konkrétní připomínky.

Základní otázkou bakalářské práce je, kdo nastupuje na rodičovskou dovolenou – matka nebo otec, aniž by se uvažovalo o možnosti, že na rodičovskou dovolenou nenastoupí ani jeden z nich. Tato možnost je jednoduše smetena ze stolu konstatováním, že „*varianta, ve které nebude chtít ani jeden z rodičů odejít na rodičovskou dovolenou, podle mého názoru není příliš pravděpodobná, protože partneři si v dnešní době ve většině případů pořízují potomka v případě, že se mu alespoň jeden z nich touží věnovat*“ (?!). Dlouhá a téměř univerzálně využívaná rodičovská dovolená je ale českým specifickým, v zahraničí (a i v autorkou obdivovaném Švédsku) se vysoké zaměstnanosti matek dosahuje primárně díky vysokému podílu dětí v jeslích (k využívání jeslí lze doporučit řadu prací Hany Haškové). Vzhledem k tomu, že autorka bakalářské práce vůbec nezvažuje možnost, že by rodiče na rodičovskou dovolenou nenastoupili, není navíc jasné, proč věnuje pozornost výčtu služeb péče pro děti do tří let věku. Společně se sekci podrobně popisující výplaty porodného tyto oddíly působí jako snaha něčím vyplnit teoretickou část práce.

Teoretická část naprosto ignoruje základní teoretické koncepty vysvětlující dělbu práce v domácnosti a rozdíl se jednoduše připisují zvyku a tradici. Dočteme se tak, „*Proč je zvykem v České republice, že žena odchází na rodičovskou dovolenou? Odpověď nám poskytl předchozí odstavec, jedná se o zvyk a tradici*“ (str. 18). V práci není ani zmínka o teorii relativních zdrojů nebo o teorii doing gender. Klíčový faktor – finance se víceméně ignoruje (s výjimkou jedné věty na straně 18). Tendence žen nastupovat na mateřskou ale úzce souvisí i s rozdílným finančním ohodnocením mužů a žen s tím, co genderová studia nazývají statistickou diskriminací. Místo využití existujících teorií a koncepcí je teoretická část práce založena na obecných, ničím nepodložených konstatováních. Vyjmenovávají se například tradiční předsudky, jimiž jsou páry s mužem na rodičovské dovolené vystaveny (str. 18), či argumenty proti mužům na rodičovské dovolené (str. 14). Tyto pasáže nejsou ničím podložené (kromě pocitů autorky), ačkoliv by se dalo vycházet z existujících kvalitativních šetření.

Citovaná literatura obsahuje pouze 14 akademických položek, u zahraničních prací se jedná o publikace staršího data a **i česká citovaná literatura se dezinterpretuje.** V práci se například opakovaně tvrdí, že podle Maříkové 2009 přebírají muži na rodičovské i zodpovědnost za domácnost a vykonávají většinu domácích prací. H. Maříkovou si dovolím ocitovat: „*I když většina otců byla pečovateli po dobu, kdy matka byla v práci (tj. v určitém časovém úseku během dne), podle svého vyjádření nevykonávali nutně všechny domácí práce, resp. často se omezovali na výkon jen těch nejnepodstatnějších, které bezprostředně a neodkladně souvisely s péčí o dítě. V pojetí těchto otců bylo prvořadé dítě a péče o něj, a k výkonu dalších činností souvisejících s chodem domácnosti se stavěli převážně rezervovaně*“ (Maříková 2009: 102, zvýraznění doplněno). Domácí práce – podle Maříkové

– vykonávali jen muži, kteří se o dítě starali celotýdenně (tamtéž). To, že muži na rodičovské dovolené – na rozdíl od žen – nedělají domácí práce je v souladu s řadou zahraničních výzkumů, ale i dalších českých kvalitativních studií (více i výzkumy Nešporové).

Hypotézy nevycházejí z teoretické části textu, ale působí naprosto náhodným dojmem: *Respondenti budou muže na rodičovské a ženy v zaměstnání hodnotit kladně* (str 31). Proč? Nevysvětlila nám autorka právě, že takové páry čelí odmítnutí společnosti? Čtvrtá hypotéza tomu opravdu (částečně) odpovídá. Teoretická část vychází z toho, že rozdělení rodičovské dovolené je důsledkem zvyku a tradice, zničehonic se ale objevuje hypotéza odkazující na relativní zdroje partnerů (hypotéza 3). Poslední hypotéza je navíc naprosto nesmyslná – *Respondenti budou uvádět, že nejčastější reakce okolí na pár, kde je muž na rodičovské dovolené, budou negativní, udivené a zároveň také pozitivní!!!* Jak lze takovou hypotézu vyvrátit?

Empirickým jádrem práce je vlastní kvantitativní výzkum, který má přinejmenším tolik problémů jako teoretická část práce.

První otázkou je, proč vůbec kvantitativní výzkum. V práci se zpracovávají především výroky, v nichž se hledají nějaké pravidelnosti, proč autorka jednoduše neudělala několik rozhovorů?

Druhým problémem je výběr vzorku. Cílem výzkumu je ověřit hypotézy vygenerované kvalitativním výzkumem, dala by se tedy očekávat alespoň snaha o kvazi-reprezentativitu. Vzorek se ale rekrutuje ze studentů gymnázia a širokou sítí známých, převážně studentů. Při čtení úryvků se přitom nelze ubránit podezření, že „široká síť známých“ se skládá z velké části ze studentů sociálních věd. Otázkou ale především je, zda má cenu se ptát studentů gymnázia, zda mají partnera (ot. 5) a zda si dovedou představit, že by jejich partner šel na rodičovskou dovolenou (ot. 6).

Nejzásadnějším problémem empirické části je však způsob zpracování kvantitativních dat.

Kvantitativní analýza se omezuje na 4 grafy, komentovaný text ale vůbec nezohledňuje pořadí výroků ani základní rozložení odpovědí. Komentáře se v podstatě omezují na zjištění, že lidé si myslí tohle a taky si myslí tamto bez jakékoliv snahy o kvantifikaci. Například jediná snaha o interpretaci Grafu 4 spočívá v konstatování, že ... „*Pohled respondentů na muže je takový, že je to muž, který se nebojí převzít zodpovědnost za péči o dítě (výrok C), dává spíše přednost rodině před prací (výrok B) a chce mít bližší vztah k dítěti (výrok E)*“ (str. 42, označení výroku vloženo). Výroky C a E jsou relativně rozšířené, výrok B je ale zcela menšinový: rozhodně souhlasilo jen 7 procent, a pokud vezmeme v úvahu i spíše ano, příliš se nezmění. Autorčina práce s daty tak působí spíše dojmem, že ví, co jí má vyjít a reálným výsledkům příliš pozornosti nevěnuje.

V textu se dále objevuje řada nepřesností, nesmyslných formulací či mylných informací.

- Na str. 7 se uvádí, že „*Z toho je jasné, že mateřská dovolená je skutečně pouze pro ženy-matky*“. To není pravda, matka s otcem může uzavřít písemnou dohodu, a mateřskou mu „předat“, jak uvádí například Česká správa sociálního zabezpečení, z jejichž stránek cituji:
  - **„PPM se poskytuje i pojištěnci, který je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, a převzal péči o dítě z důvodu, že matka dítěte nemůže nebo nesmí o dítě pečovat pro závažné dlouhodobé onemocnění, pro které byla uznána dočasně práce neschopnou, a nemá nárok na výplatu PPM. A také pokud pojištěnec, který je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, uzavřel s matkou dítěte**

písemnou dohodu, že bude pečovat o dítě, se poskytuje dávka po dobu 22 týdnů ode dne převzetí dítěte. Jde-li o pojištěnce, který převzal do péče dvě nebo více dětí, po dobu 31 týdnů, ne však déle než do 1 roku věku dítěte. Dohoda však může být uzavřena nejdříve od počátku sedmého týdne po porodu.

- Na str. 14 se tvrdí, že historicky „mužům byla připisovaná funkce živitele, zatímco ženám funkce pečovatelky“. To je velmi nepřesné, jedná se o model, který se začal rozvíjet s nástupem industriální revoluce a oddělením mužské a ženské sféry a fungoval asi tak v první polovině 20. století.
- Nepřípustně se zjednodušuje celá oblast výkonu domácích prací. Ačkoliv ženy dělají větší podíl domácích prací než muži, nelze tvrdit, že dělají domácí práce jen ony, jak činí autorka na str. 20. Tvrzení, že muži nedělají domácí práce, protože jsou označovány za „ženské“ je velmi zjednodušující. Zabývala se autorka vůbec otázkou domácích prací, které se neoznačují za ženské?
- Na str. 44 se objevuje tvrzení, že podle Maříkové někteří otci a matky reflektovali, že otec se o dítě stará jinak než matka. Autorka bakalářské práce tvrdí, že jí to nevyšlo, protože její respondenti vyjádřili souhlas s tím, že *muž se o dítě stará stejně dobře jako matka*. Copak to, že se otec může starat stejně dobře, znamená, že se stará stejným způsobem?

Domnívám se, že předložený text nedosahuje kvality očekávané od bakalářské práce. Je však na komisi, zda se rozhodne práci přijmout. Pokud tak učiní, navrhuji známku dobrou.

V Praze 2.9.2013

Dana Hamplová